

Utveckling av ekologisk utsädesproduktion av vallfrö genom deltagardriven forskning

Projektansvarig: Johanna Björklund, Institutionen för stad och land, SLU
(johanna.bjorklund@sol.slu.se)

Sammanfattning av projektet 2006

Den deltagardrivna forskningsgruppen för ekologisk vallfrödling består av 15 lantbrukare i Östergötlands, Örebro och Västmanlands län, två rådgivare från Hushållningssällskapen i Östergötland och Örebro samt en forskare från SLU. Under 2006 har gruppen arbetat vidare med frågor kring putsning av röd- och vitklöver, etablering av vallfrödlingar samt marknaden för ekologiskt vallfrö. Genom erfarenhetsutbyte i gruppen samt diskussioner med utgångspunkt i HS fältförsök identifierades pollinering av klöver som en avgörande faktor för utfallet av odlingen. Och gruppen började bena i frågan under 2006, med avsikt att fortsätta under 2007.

Sedan gruppen startade 2005 har odlarna dokumenterat odlingsåtgärder, skörd och pris på ett referensskifte inom vallfrödlingen. Dessa uppgifter sammanställs för att ligga till underlag för analys och diskussion.

Under sommaren 2006 bjöd gruppen in till en öppen fältvandring i Östergötland för att diskutera bland annat putsning, torkning och etablering. Till denna dag kom ett 20-tal odlare.

Nedan följer en presentation av viktiga lärdomar så här långt med utgångspunkt i gruppens arbete.

Putsning

Erfarenheter från många håll visar att putsning av röd- och vitklöver har god effekt på ogräs. Effekten varierar med olika typer av ogräs, men det beror också på när och hur hårt man putsar. Efter hand som fältförsök utförts och erfarenheter från gruppen diskuterats visar det sig också att putsning är gynnsam för att få en jämn blomning som är synkroniserad med pollinatörernas (bin och humlor) aktivitet vilket verkar ha stor betydelse för skörden.

Gruppen erfarenheter visar att:

- Ett säkert råd är att putsa ovan tillväxtpunkten
- Putsa när klöver är 30-35 cm
- Det verkar som att vi får fler blommor när vi putsar
- Putsa högre vid senare putsning av vitklöver –putsning i juni har fungerat, men det gav en lägre skörd och ger ett kortare bestånd.

Frågor att arbeta vidare med:

- Tekniken: skärande och söndertrasande slagor (egentligen tre olika: sax, trubbiga rotor, rotortallrikar)– kan man låna annan maskin av granne och testa, exempel på frontputsare
- Effekter av ihopsamling av material
- Spårbildning
- Ogräsförekomst– bl.a. putsa aggressivare för att få bukt med tistel?

Putsning av klövervall på en av gårdarna

Etablering

En väl etablerad vallfrögröda är avgörande för att få rimlig avkastning av god kvalitet vilket spelar stor roll för ekonomin i odlingen. Olika etableringstekniker testas i gruppen. Några olika metoder är att så samtidigt med skyddsgrödan i separat så låda eller i samma sålåda, att ett par dagar efter skyddsgrödan för att få en extra ogräs bearbetning. Frön sås också med olika radavstånd för att möjliggöra hackning under säsongen. Den mest extrema metoden som testas i gruppen är att så rödklöver, timotej och malkorn i samma sålåda, för att skörda rödklöver år 1 (2006), och timotej år 2 och 3. Skiftet samsåddes med allt i bakre sålådan (24 cm radavstånd) och har radhackats försiktigt. Denna odlingsmetod spar energi då man bl.a. slipper plöja och göra såbädd för timotejgrödan, konsten blir att få rent frö varje år.

Gruppen erfarenheter visar att:

- Det finns en mängd kombinationsmöjligheter vid etablering, som beror på klimat, maskiner, tekniskt intresse, som man måste väga in och att det inte går att säga att något alltid är bäst
- Inte vänta med att så vallfröet längre än absolut nödvändigt och helst före uppkomst

Idéer och frågor att arbeta vidare med:

- Utmatning av vallfrö i separat låda och lagom vals i samma rad för att möjliggöra radhackning och få sådd på lagom djup
- Helt ny såmaskin; slätvalls med rillar runt och plastslangar med fröna i, som kopplas efter såmaskinen. Vi vet att vi ofta sår för djup, men vet inte riktigt vilken roll det spelar. Kanske viktigast i vitklöver och timotej med små frön.
- Utsädesmängdens betydelse vid breadsådd, kanske för liten mängd, men vi vet inte hur mycket av fröna som verkligen gror. Bättre att så lite mer frön och vara säker på att få ett tätt bestånd, koppling till putsning och ogräs. Viktigt att så när det är fuktigt. Men sår man för tätt får man skördesänkning. Konkurrens om vatten.
- Att hacka halmen i insåningsgrödan, kan det påverka ogräsförekomsten?

Marknad

Det finns två stora svenska uppköpare av ekologiskt vallfrö, Forsbecks AB och Swalöv/Weibull. Gruppen har bjudit in representanter för båda för att diskutera marknaden för ekologiskt vallfrö. Detta har lett till en ökad kunskap inom gruppen om vad man som odlare kan göra för att få bästa pris på sin produkt, samt funderingar kring vad vi som grupp kan göra för att stärka den ekologiska vallfröodlingen på marknaden.

Viktiga aspekter som diskuterats:

- Marknadskrafterna måste slå igenom när det inte är några prisförhandlingar
- Export av frö kan vara intressant, till bl.a. rödsvingel och engelskt rajsvingel finns intresserade uppköpare, men någon aktör måste jobba med det
- Vivel ett hot för skörden av vitklöver
- Prisavdrag för orent frö stort
- Inget stort importtryck
- Handeln bestämmer hur mycket odlarna ska få tjäna, det är större risk med den ekologiska odlingen, men SW ser bara på de år som man lyckas. Man har glömt att högre pris är en kompensation för ojämna år.
- Kontrakt med fastpris

Frågor att arbeta vidare med:

- Undersöka varför att priserna sänks när det är brist på frö, skrivelse för att påtala fenomenet för aktörerna
- Koppling mellan sorternas skördepotential och pris för svag för vissa sorter, t.ex. Betty

Fältvandring med fokus på skördetekniker